

כיצד אכלו את הלחם

שם, במחנות המות שהגרמנים הקימו,
אסירים למוזלמנים נהפכו, פחשו, הגרימו;
כמו גל עצמות הפסיעו עד שנשמתם השיבו
בעמל, רעב וסבל, שעל חייהם העיבו.

מה אכלו הם מן הבקר ועד בוא חשכת הלילה?
בקר, עם עלות השחר, טרם קרן אור תבקע לה,
אחרי שהתלבשו כבר וסדרו את היצוע,
ספל של קפה קבלו הם, או רק כוס של תה דלוח.

ובעבודה קבלו הם, בבוא שעת הצהרים,
מנת מרק כמלוא מצקת, שהכילה ליטר מים
עם מעט כרוב דל או פראסה, צנון, קלפות תפוז או דלעת;
זו היתה מנת האכל שמלאה את הצלחת.

ובשובם אל תוך הבלוקים, כתם עבודת הפרך,
המנה הכי נחשבת - עבורם אוצר רב ערך -
אז נתנה להם: מנת לחם, פת שחורה לאיש (שוקלת
גרמים שלש מאות, בקשי), ועמה היתה נכללת
גם פסת גבינה או שמא כף רבה; כל זאת בדחילו,
עם מנת שתיה מקצבת, ליצועם לקחו, הובילו.

השתיה של שעת הבקר, כמו מרק הצהרים,
בחפזה גומעים היו הם תוך דקה אחת או שתים;
אך לאכילת הלחם, איש ואיש מהם פתח
אפן אשר אין שני לו, כך היה הוא משתבח,
שמצד אחד לזמן-מה את הרעבון הרגיע
ומצד שני מנע כי עד קריסה הגוף יגיע.

בנגיסות גדולות, אחד שם, את חלקו היה בולע,
בלי לחשב כלל מה יקרהו פשיגמר הוא לעלע.
את שניו נועץ בלחם וטועם מן התוספת,
התחושה, בפה, של גדש, בנעימות אותו אופפת.
הקבה, זה אך מלאוה, את מצב רוחו הרימה;

כָּל גּוֹפוֹ שָׂאב רַב כַּח, גַּם נִפְשׁוֹ אֶז הַעֲצִימָה.

הַשְּׁנִי, אֶת פֶּת הַלֶּחֶם, לְפִסּוֹת קִטְנוֹת בּוֹצֵעַ,
לְאִטּוֹ לֹעֵס כָּל חֶלֶק וּמִבֵּט נוֹקֵב תּוֹקֵעַ
בְּכָל חֲתִיכָה, בְּטָרֶם פִּיּו יִפְתַּח וַיִּבְלַעְנָה,
כְּמוֹ בִקֵּשׁ הוּא, אֶת הָעֵינַן לְרִצּוֹת, לְהַשְׁבִּיעֵנָה.
כֶּךָ, אֶת מִטְרָתוֹ הַשִּׁיג הוּא: אֶת הַזְּמַן אֵט אֵט לְמַרְחַ
וּכְכֹל אֲשֶׁר נִתֵּן לוֹ, אֶת הָאֲכִילָה לְמַתַּח.

אַחֲרֵים אֲכָלוּ רַק חֶלֶק מִלְחָמָם, הַשְּׂאָר הוֹתִירוּ
וּלְיוֹם הַמָּחָר שְׁמְרוּהוּ וְעַד אֶז אוֹתוֹ הִסְתִּירוּ
בְּתוֹךְ שְׂרוּוֹלֵי הַבָּגָד אוֹ עֵמֶק בְּמִכְנָסִים
מִחֲשָׁשׁ פֶּן יִחְמְדוּהוּ גְנָבִים זְרִיזֵי יָדַים.
בָּם כְּאֵלֶּה, שְׁהֶלְחָם, כְּרֵאשׁוֹן חֶסְלוֹ, בְּלַעוּהוּ.
חֲבָרִיָּהֶם, כְּמוֹ מִשְׁנָהוּ, לְאִטָּם נִגְסוּ, כְּלוּהוּ.

עוֹד צוֹרוֹת, שׁוֹנוֹת מֵאֵלֶּה, אַחֲרֵים שָׁם הָעֵדִיפוּ;
אֶת הַיִּשְׁנוֹת, כָּל פַּעַם, הֵם בְּחֻדָּשׁוֹת הַחֲלִיפוּ.

שְׁמַצֵּד אֶחָד לְזְמַן-מָה אֶת הַרְעֵבוֹן הַרְגִיעַ
וּמַצֵּד שְׁנֵי מְנַע כִּי עַד קָרִיסָה הַגּוֹף יִגִיעַ.

וְאֲנִי, אֲשֶׁר כּוֹתֵב פֹּה, מִבְּשָׂרֵי הַכֹּל חֲזִיתִי,
זֹאת בְּלִבִּי, רַק זֹאת אֶזְכְּרָה, מִכָּל מָה שֶׁשָּׁם חֲוִיתִי:
לֹא חֲשׂוֹב אֵיךְ וּמַתִּי אֶז פֶּת אֲכַלְתִּי - בְּלִי מְנוּחַ
בְּרַעַב מִצְמִית, הַבָּטוֹן, לֹא חֲדָלָה אֲצְלִי לְגַנַּח.